

Kuolan tie

Vanha Tupolev aloitti rämisten laskeutumisen kohti Murmanskia. Jussi Vares katseli ikkunaan jäätyneiden kuurankukkien läpi likaista siipeä, joka heilui melkein kosketusetäisyydellä. Siiven tempoilu ja ruostuneet pulttirivistöt nostivat oudon tunteen Varesken sisuksiin. Laskeutuvan koneen rakenteisiin kohdistui sellainen paine, että ilmojen vanhus valitti urakkansa alla kuin viimeisillään.

Vares nielaisi hitaasti ja yritti keskittää ajatuksensa alla siintävään Murmanskin kaupunkiin. Kapean vuonon reunalle levittäytynyt apea kaupunki kyyristeli ainaisen harmauden alla. Saasteusva ajelehti matalalla ja pitkistä piipuista kohosi sakeita savupatsaita. Matelevilta tulitikkulaatikoilta näyttävien autojen käry sumensi katujen tummuneet kanjonit. Sataman suunnalla näkymää himmensi lisäksi kaistale maitomaista merisumua.

Äkkiä tuulenpuuska tarttui koneen siipirakenteisiin ahnaasti kuin kuoleman koura. Vares takertui

jäykkänä tuolinsa käsinojiin ja mietti hiljaa mielessään oliko sittenkään ollut kovin järkevää suostua armeijatutun kaverinsa, päätoimittaja Sten-Olof »Tenu» Stenquistin tarjoukseen. Mutta olihan se tuntunut vielä viime viikolla ihan käyvältä diililtä. Ei tarvinnut muuta kuin matkustaa Pietarin kautta Murmanskiin viemään kolme isoa levyä Fazerin sinistä naiselle nimeltä Irina. Ja paluumatka samaa reittiä, mutta Tenulle tuomisena videokasetti joka varmasti sisälsi jotakin Tenu Stenquistia erityisesti kiinnostavaa materiaalia.

Helppo keikka. Ja samalla näkisi myös hieman uusia maisemia. Siltähän tämä oli alun alkaen tuntunut. Myös korvaus parin päivän vaivannäöstä olisi vähintään kohtuullinen: kymmenen tuhatta markkaa sileinä seteleinä.

Kone tärahti jälleen, ja Pietarin lentoasemalla syöty kaalikeitto käväisi Vareksen kurkunpäässä tutkimassa maisemia. Vares sulki silmänsä ja alkoi miettiä, että jospa sitä kuitenkin palaisi sen perkeleen kasetin kanssa Suomeen lentämisen sijasta vaikka pitkospuita pitkin. Esimerkiksi Inarin kautta, ihan vaan varmuuden vuoksi.

Ilmanpaineen vaihtelu tuntui jo. Tuttu viiltävä kipu alkoi rassata korvia. Tupolevin tärinä lisääntyi entisestään. Vares yritti hengittää mahdollisimman rauhallisesti. Hän piti silmänsä tiukasti kiinni aina siihen armahtavaan hetkeen, jolloin lentokentän rosoinen asfaltti ensimmäisen kerran puraisi laskuteli-

neiden kumipyöriä. Hengissä perillä! Melkeinpä teki mieli taputtaa.

Varttituntia myöhemmin Jussi Vares vihreine lentolaukkuineen tiiraili epätietoisena ympärilleen lentotason nukkavierussa odotushallissa. Jussi oli vetänyt päähänsä lippiksen, jossa oli TPS:n logo. Päätoimittaja »Tenu» oli keksinyt lätsän sopivaksi tunnisteeksi Irinalle.

»Niillä kulmilla ei luultavasti ole ihan pilvin pimein tollasten perkeleen turkulaisten lätkänsutijoiden kannattajia.»

Nainen lähestyi Varesta huomaamattomasti takaviistosta. Vares havaitsi hänet oikeastaan vasta aistiessaan hajuveden vienon tuoksun.

»Anteeksi saanko vaivata?» nainen kysyi englanniksi.

»Olkaa hyvä vaan.»

»Oletteko te jääkiekkomies? Onko tuo teidän lippialakki Tapparän?»

»Njet. . .» Vares ravisti päätään ja iski silmää. »I am a joker, believe it or not. . .»

Nopea hymy levisi naisen soikeille kasvoille, joita kehysti tumma kihara tukka. Tenu Stenquistin käsikirjoittama tunnistuskoodi oli mennyt läpi. Nainen astui askeleen lähemmäs ja ojensi kätensä. Vares kiinnitti huomiota pitkiin hienoihin sormiin ja hoidettuihin punaisiin kynsiin. Vasemman käden nimettömässä kiilteli kaksi paksua kultasormusta.

»Minä olen Irina. Tervetuloa Murmansiin!»

»Jussi Vares. Et uskokaan kuinka kiva olla perillä.»

»Taksi odottaa ulkopuolella. Mennään!» Irina tarttui Varesta kevyesti käsivarresta ja lähti johdattamaan vierastaan kohti ulko-ovia.

Ulkona kärytti taksikyltillä varustettu vanha Volga ja Irina ja Vares kömpivät takapenkille. Uzbekin tai kirgiisiin näköinen kuski tuijotti pyöreä naama ilmeettömänä taustapeiliin. Irina antoi nopeasti ajo-ohjeet venäjäksi. Auto solahti harvan liikenteen sekaan. Vares kumartui, avasi lentolaukkunsa sivutaskun vetoketjun ja nappasi käteensä päällimmäisen kolmesta Fazerin sinisestä suklaalevystä. Hän alkoi avalla päällyspaperia sekä sen alla kiiltelevää hopeafoliota.

»Mitä ihmettä sinä teet?» Nainen tarttui säikähtäneenä Jussin käteen ja vilkaisi syrjäkarein mykän kuskin suuntaan. »Ei täällä. Ei vielä. Ei ennen kuin saat kasetin!»

»Hetkinen. Miksei muka nyt?» Vares hymyili viattomasti. »Minä kun luulin, että aivan kaikki naiset pitävät suklaasta.»

Jussi taittoi levyn päädyistä neljä rinnakkaista palaa ja ojensi ne Irinalle, joka nojautui helpottuneena selkänojaa vasten. Huojentunut naurahdus karkasi punatuilta huulilta. Nainen livautti suklaan suuhunsa, maisteli sitä hetken nautinnollinen ilme kasvoillaan ja nuolaisi sitten kielenkärjellään sormenpäitään.

»Maistuvia terveisiä Suomesta. . . just for you Irina.» Jussi Vares sanoi hymyillen.

Vares makoili pienessä huoneessaan Lokakuun Rantakadun varrella sijaitsevan hotelli Severnajan neljännessä kerroksessa. Huoneessa haisi mahorkka ja huonojen polttomoottoreiden syytämä pakokaasu, joka nousi katukuilusta ja tunkeutui rapistuneiden tiivisteiden läpi sisään. Vares tuijotti loikoillessaan tummaa kattoa, johon mureneva maalikerros loihti oudon pakanamaankartan. Hän odotti puhelinsoittoa ja mietti onnistuisiko salaperäisen Kirilenkon tapaaminen vihdoinkin ja viimein tällä kertaa. Kolme kokonaista päivää oli jo kulunut. Ja aina oli matkaan ilmestynyt ennalta arvaamaton mutka.

Vares oli ymmärtänyt Irinan viittauksista, että Anatoli Kirilenko oli Jäämeren laivaston viestiupseeri. Ja se oli tieto, joka ei ollut saanut Varesta yhtään paremmalle tuulelle. Paniikinpoikanen oli hiipinyt Vareksen mieleen. Perkele! Oliko Tenu Stenquist lähettänyt hänet noutamaan Venäjän sotilaallisia valtakunnansalaisuuksia ainoastaan kymppitonin sopuhinnalla? Ei ihan tariffien mukainen korvaus. Varsinkin kun siinä toisessa vaakakupissa voisi odottaa elinkautinen vankeustuomio MacLeanin kirjoista tutussa siperialaisessa miesvankilassa, jossa kusipotta jäätynä nurkkaan ja pakkasöljyä käytettiin liukastusvoiteena.

Heti ensimmäisenä iltanaan Murmanskissa Vares

olikin päättänyt palata seuraavalla koneella Pietariin, ja sieltä ensimmäisellä junalla Suomeen vetämään Tenua armotta turpiin. Irina oli kuitenkin saanut Jussin jotenkin rauhoittumaan lupaamalla paljastaa kasetista ja sen taustoista hiukan enemmän, kuin tässä vaiheessa olisi oikeastaan ollut suotavaa.

Niin nainen oli johdattanut Vareksen erääseen kaupungin harvoista yökerhoista. Alkajaisiksi Irina oli tilannut pöytään pullon kohtuullista gruusialaista brandya. Vasta sitten hän oli tarttunut Jussia tiukasti kädestä, katsonut tätä suoraan syvälle silmiin – ja alkanut kertoa.

Kirilenko teki lisätienestii erään paikallisen hotellin turvallisuusmiehenä. Viestiupseerina hän oli hie man liiankin kiinnostunut kaikenlaisesta uudesta tekniikasta, kuten valvontakameroista, ja tallensi huvikseen piilokameranauhoituksia hotellin saunaosaston illanistujaisista. Loppukesästä hänen nauhoilleen olikin tarttunut jotakin todella suurta. Stavropol, hämäräperäinen liikemies, joka tunnettiin koko laajalla Luoteis-Venäjällä, oli tarjonnut kostean ja naisilla ryyditetyn illan kolmelle korkea-arvoiselle suomalaisupseerille. Ja nauhalle tarttuneista keskusteluista kävi selvästi ilmi, että Stavropolin dynastiaan kuuluva »vientiagentuuri» oli valmis maksamaan näille herroille huikeita rahasummia jos Suomi tulisi päättämään Venäjän sotateollisuuden tuotteisiin eräissä tulevaisuuden hankinnoissa. Kuljetushelikopteritkin oli mainittu tässä yhteydessä.

Kirilenko oli tietysti heti ymmärtänyt nauhoitus-
tensa arvon. Hän oli ottanut yhteyttä Irinaan, joka
työskenteli paikallisessa lehdessä toimittajana ja jolla
oli kontakteja suomalaiseseen lehdistöön. Niinpä nai-
nen oli hetken harkinnan jälkeen soittanut Sten-
Olof Stenquistille ja kertonut suoraan millaista ma-
teriaalia nyt olisi kaupan.

Jussi Vares tunsi Tenun sen verran hyvin, että ar-
veli kaverinsa tehneen ilopissat housuihinsa jo en-
nen kuin Irina oli edes päässyt tarjouksessaan lop-
puun. Ja ymmärrettävistä syistä. Viimeksi tämänlaa-
tuista skuuppia oltiin tarjottu lehdistölle kai joskus
Zavidovon vuodon iloisina päivinä vanhaan hyvään
aikaan.

Vareksen ajatuksenjuoksu katkesi puhelimen te-
rävään pirinään. Hän ponnahti sängyltään istual-
leen ja nosti luurin. Langalla oli Irina. Vares yritti
aavistella äänensävyistä olisiko naisella tällä kertaa
hyviä vai huonoja uutisia. Varsinaiselle suoralle ky-
selylinjalle Jussi ei lähtenyt, sillä oli sovittu, että
puhelimessa ei ruvettaisi lepertelemään mitään yli-
määräisiä. He sopivat tapaamisensa hotellin alakere-
n baariin, puolen tunnin kuluttua.

Irina oli tänä iltana tavallistakin kauniimpi. Vaikutti
siltä kuin hän olisi käynyt kampaajallakin. Sädehti-
vän tumma tukka oli nostettu näyttävästi ylös. Nai-
sella oli päällään himmeä, melko syvään uurrettu
silkkipusero ja korvakoruissa kimmelsivät pienet ti-

mantit. Jopa huulten puna näytti syvemmältä kuin ennen. Tai sitten Jussi vain kuvitteli.

Hotellin baariravintola oli hyvin rauhallinen ja tunnelma melkein pä pysähtynyt. He päättivät tilata jotakin pientä syötävää. Vares ehdotti juomapuoleksi aluksi jotakin Kaukasuksen kuohuvampaa juomaa. Irina sai valita viinin merkin. Kohtelias, isokokoinen miestarjoilija, jolla oli paksu niska ja rohtuneet huulet hoiti tilaukset ilmeettömän huomamattomasti.

Juomien tultua pöytään Irina kertoi soittavansa Kirilenkelle tasan tunnin kuluttua. Niin he olivat miehen kanssa sopineet. Silloin saataisiin varmuudella tietää milloin videokasetin luovutus viimeinkin kävisi päinsä.

He maistelivat kaikessa rauhassa kuohuviiniään. Sitten tuli ruokakin jo pöytään ja Vares kiirehti tilaamaan kylmät votkasnapsit. Kohottaessaan piri-pintaista lasia tervehdykseksi Vares esitti jo pidempään mieltään askarruttaneen kysymyksen:

»Irina. Et ole kertonut minulle mitään perhesuhteistasi ja muusta elämästäsi.» Jussi vilkaisi merkitsevästi naisen nimettömässä kiilteleviä sormuksia.

»Olen leski.» Väkinäinen kireä hymyhäive kohosi Irinan kasvoille. »Olen ollut jo kolme vuotta. Mutta näistä sormuksista en ole kuitenkaan vieläkään luopumassa. Tottumus tai jotain. . .»

»Olen pahoillani. Oliko. . . tuota oliko syynä sairaus vai onnettomuus?»

»Ei kumpikaan. Kyseessä oli katoaminen. Ehkä murhakin. Mieheni oli miliisiluutnantti. Andrei katosi kolme vuotta sitten, myöhään syksyllä, juuri näihin aikoihin vuodesta. Hän hävisi autoineen kaikkineen, jälkeäkään jättämättä, Olenegorskin tiellä. Juttua tutkittiin aikansa.» Irina kohautti hartaitaan kireästi hymyillen. »Eikä kuitenkaan mitään selvyyttä tullut. Ehkäpä ufo sieppasi hänet.»

He söivät ääneti, ja ruuan päälle Irina tilasi kahvia ja pullon brandyä. Nainen oli muuttunut vakavaksi ja täytti lasiaan melko hanakasti.

Sovittuun aikaan Irina poistui pöydästä puheliin. Hän ei viipynyt poissa kuin pari pikaista minuuttia ja palasi pöytään otsa mietteliässä rypyissä.

»No niin. Eikä vielääkään hyviä uutisia?» Vares arvasi.

»Valitettavasti ei. Severomorskissa on nyt meneillään joku amiraalin tarkistuskäynti. Kaikki lomat on tältä illalta peruutettu. Mutta Kirilenko vakuutti ja vannoi, että huomenna, heti kello viiden jälkeen, hän on kaupungissa.»

»Voi hitto!» Vares paiskasi lautasliinan turhautuneena eteensä pöydälle. Taas sama juttu. Hän hillitsi kuitenkin tunteenpurkauksensa, sillä samassa rokkohuulinen iso tarjoilija saapui korjaamaan pois lautasia ja ruuantähteitä.

»Olen pahoillani, Jussi.» Irina kumartui pöydän yli ja tarttui Varesta kädestä. »Tällainen kyttääminen on sinulle varmaan kauhean turhauttavaa.»

»No, syy ei ole sinun.» Vares hymähti nopeasti.
»Eikä seurassa ole todellakaan mitään vikaa. Se on vaan tämä hiton epätietoisuus, joka alkaa pikku hiljaa rassata.»

»Jospa minä yrittäisin keksiä sinulle jotakin muuta ohjelmaa tällaisen ravintolassa istumisen sijaan. . .» Naisen kasvoille nousi mietteliäs, ehkä hie- man epäroiväkin ilme.

»Täällähän on ihan siistiä ja tarjoilukin pelaa. Eli ei suurempaa valittamista.» Jussi Vares vilkaisi ympärilleen muina miehinä, mutta ei voinut olla rekisteröimättä pientä jännitystä, joka levisi jonnekin pallean seutuville. »Mutta mitä sinulla on mielessäsi?»

»Jussi.» Irina katsoi yli pöydän silmät hyvin suurina. »Kysyn suoraan. Haluttaisiko sinua tulla nauttimaan kupillinen teetä minun luokseni?»

Tšaikovski vaimeni levylautasella. Makuuhuoneessa leijui kahden hikisen ihmisen tuoksu. Ja käristetyt sipulin sekä keitetyn kaalin aromi joka hiipi asuntoon ilmanvaihtokanavan kautta. Jussi tuki itseään kyynärpäillään ja veti syvään henkeä. Hän lepäsi Irinan päällä – ja sisällä – tämän sydämen raskaita lyöntejä kuunnellen. Tumman tukan kehystämät punehtuneet kasvot näyttivät huoneen hämärässä maalaukselta.

»Irina. Mikä tuo äskeinen kappale oli?» Vares kuiskasi hiljaisen kysymyksen naisen korvaan.

»Se oli Pjotr Iljitshin viimeinen.» Irina nuuhkaisi Jussi Vareksen kosteaa poskea. »Pateettinen sinfonia.»

»Pateettinen sinfonia. Niinkö? Sopiiko se tunnelmaan?»

»Sopii se. Erittäin hyvin.» Nainen puraisi alahuultaan ja katsoi sivuun.

»Mitä nyt Irina?»

»Onhan tämä aika pateettista. Kaksi aikuista ihmistä uskottelemassa toisilleen jotakin.» Irina yritti naurahtaa. »Ja huomenna sinä saat kasetin. Viimeistään ylihuomenna lennätkin jo Pietariin. Ja minulle ei jää kuin toinen kahdesta Fazerin sinisestä levystä. . .»

»Tällaista elämä on. Mutta sitähan sinä itse alunperin halusit. Siitä tässä on kysymys. Viidestätuhannesta dollarista. Hopeapaperiin käärittynä. Ei mistään muusta. Yksi Fazer sinulle ja toinen samanlainen ystävallemme Kirilenkollen. . .» Jussi Vares kierittäytyi kyljelleen ja pusersi naisen tiukasti kainaloonsa.

»Niinpä niin. Eihän elämä ole mikään Pakkasukko, joka tuo aina uusia ja toivottuja lahjoja. Sen minä olen jo oppinut. Ei pidä alkaa vaatia elämältä liikoja.» Nainen pyyhkäisi pikaisesti poskeaan. Nousi sitten istumaan myllerretyn vuoteen reunalle.

»Irina-raukka. Elämä on kohdellut sinua kaltoin. . .»

»Niin. Niin on.» Nainen nousi seisomaan. Syvää lämpöä huokuvana, kauniina kuin uni. »Miten on?

Maistuisiko Moskovskaja – jääkylmänä? Minulla on pakkasessa avaamaton vieraspullo. Se on odottanut siellä jo yli vuoden.»

»Yli vuoden! On todellinen kunnia saada maistaa sitä.»

Irina oli poissa muutaman minuutin. Kun nainen palasi huurteisen pullon ja kahden kristallilasin kanssa, Vareksella oli kädessään kehystetty valokuva. Hän laski sen takaisin piirongin päälle.

Kaunis, hymyilevä morsian ja komea mutta vakava sulhanen miliisupseerin juhlaunivormussaan jäivät tuijottamaan ääneti makuuhuoneen hämääseen nurkkaan.

»Hän vaikuttaa sympaattiselta mieheltä.» Vares viittasi kuvan suuntaan.

»Andrei oli hieno mies. Rehellinen, hyvä. Minulle kovin rakas.» Irina istui Vareksen vierelle ja kaatoi votkaa laseihin.

»Tuollainen läheisen selvittämätön kohtalo on varmasti kaikkein raskain kantaa. . .» Vares otti tarjotun lasin käteensä.

»Ei se kovin helppoa ole.» Irina jähmettyi tuijottamaan jonnekin etäälle. »Muistan sen illan kuin eilisen. Oli satanut äkkiä ensilumen. Kaupungin liikenne oli kaaoksessa. Andrein piti tulla vuorostaan kotiin iltakymmeneltä. Hän soitti yhdeksältä ja sanoi että oli saanut pikakomennuksen Olenegorskin miliisiin. Se on yli sata kilometriä etelään päin. Hän ilmoitti tulevansa kotiin vasta joskus aamupäivällä.

Sitten Andrei sanoi vielä rakastavansa minua – aina – ja sulki puhelimen. . .»

Jussi Vares tarttui naista kädestä. Sormet tuntuivat äkkiä kovin kylmiltä.

»Andrei ei saapunut koskaan perille Olenegorskiin. Se sysimusta syksyinen yö otti ja nieli minun mieheni, jälkeäkään jättämättä. . .» Irinan ääni oli hyvin hiljainen. »Erikoisosasto tutki Andrein tapusta pari kuukautta ja sitten kai koko juttu suljettiin johonkin mappiin. Ja minä sain keskenmenon hieman ennen joulua. Minä olin silloin viidennellä kuulla. . .»

»Tuo tuollainen on helvetillisen julmaa. Siinä kokee varmasti kauhean hylätyksi joutumisen tunteen. . .» Varesen ääni paksuni. Hänen oli maistettava lasistaan, mutta tympeä maku ei lähtenyt.

»E-hei, Jussi-hyvä. Eihän Andrei minua ole hylännyt. . .» Pieni surumielinen hymy nousi Irinan suupieliin. »Andrei tulee aina ajoittain minun uniini. Andrei hymyilee minulle ja kertoo rakastavansa todella kovasti. Ja joka kerta Andrei muistaa antaa minulle sen yhden ja saman lupauksen. . .»

»Lupauksen?»

»Niin. Andrei kertoo, että hän pitää minusta edelleen huolta. Sieltä kuoleman rajan takaakin. Jos minä joudun joskus todella pahaan hengenvaaraan, Andrei lupaa tulla, Andrei lupaa pelastaa minut.»

»Minähän sanoin, että hän on hieno mies, todel-

la kunnan mies.» Jussi Vares joutui etsimään englantinkielisiä sanoja. Oli jotenkin vaikea puhua.

»Andrei on ollut poissa unistani koko pitkän syksyn. Mutta nyt sitten, tässä viime viikolla. . .» Nainen pidätteli hengitystään. »Andrei tuli yhtenä yönä minun luokseni ja näytti minusta paljon vakavammalta kuin tavallisesti. Andrei oli unessa kovin huolestunut ja vakava.» Irina rypisteli kulmakarvojaan. »Andrei puhui jostakin pahasta asiasta, joka vaanii ja odottaa minua. Hän käski minun olla varovainen – mutta samalla hän lupasi pitää minusta huolta. Edelleenkin. . .»

Jussi Vareksen neljäs ja viimeinen päivä Murmanskissa oli apeat. Tummanharmaa pilvipuuro oli asetunut jo aamusta kapean vuonon päälle kuin tukahduttava muovinen kate. Taivaalta oli riiponut koko päivän likaista räntää; aina välillä alijäähtynyttä vettä. Raskaat, maanpintaa hipovat pilvet olivat saaneet kaupungin pakokaasut pyörteilemään katukuiluissa ilman toivoakaan pakotiestä ylempiin ilmakehkeroksiin. Ja harmaan taigan yli tunki jostakin myrkyllisten sulattojen kitkerää savua.

Kello puoli viisi illalla Vares laskeutui hotellin vastaanottoon ja otti säilytyksestä valkean paperipussin, jossa oli kaksi suklaalevyä. Fazerin sinistä. Ulkona odotti taksi, pahasti käryttävä ruosteinen diesel-mersu. Irina istui takapenkillä. Hän oli pukeutunut hupulliseen, sinertävään toppatakkiin, jol-

laisia naiset tämän kaupungin katukuvassa tuntuivat mielellään suosivan – ilmeisesti enemmän olosuhteiden pakosta kuin vapaaehtoisesti.

Irina antoi Varekselle kevyen suikon poskelle, puristi Jussia nopeasti kädestä ja sanoi sitten osoitteen lyhyenlännälle huonoihoiselle kuskille. Suhari heitti vaihteen silmään, painoi kaasua ja napsautti samalla stereot päälle. Abban klassikko »Money, money, money, must be funny, in the rich man's world» täytti raihnaisen auton särisevänä ja vonkuvana piraattiversiona. Kappaleen valinnassa oli omaa synkän humoristista symboliikkaansa.

Jussin oli vaikea pysyä selvillä ilmansuunnista taksin pyöriessä harmaiden katukuilujen loputtomassa labyrintissä. Eräältä viivasuoralta bulevardin pätkältä vilahti pala harmaata lyijymäistä Jäämerta. Vares päätteli, että todennäköisesti suunta olisi nyt kohti kapean vuonon pohjukkaa.

Puolen tunnin ajon jälkeen taksi tuli hyisenharmaan meren ja kuolleelta näyttävän mantereen rajoilla sijaitsevalle telakka-alueelle. Tai siis lähinnä entiselle sellaiselle. Mersu heilahteli kuoppaisella kujanteella, joka oli liukas tummasta mudasta ja pysähtyi lopulta vanhan betonilaiturin vierelle.

Irina sanoi kuskille jotakin venäjäksi. Hän käski miestä ilmeisesti odottamaan. Sitten Vares ja nainen nousivat autosta.

Jussi otti muutaman nopean askeleen kovemmalle pohjalle ja pysähtyi katselemaan ympärilleen tässä

rappion ja tappion leimaamassa maisemassa. Luhi-
tumispisteessä olevia varastomakasiineja, mustina
tuijottavia ikkuna-aukkoja ja rapistuvia tiiliseiniä.
Savupiippu, joka oli puolittain sortunut ruostuneen
pistoraitteen päälle.

Vuonolta puski hyinen viima joka sai Vareksen
kietomaan ohuen poplarinsa tiukemmin ympäril-
leen. Oli jo helpompi ymmärtää paikallisten naisten
hupullisia toppatakkeja.

»Mitäs seuraavaksi?» Vares katsoi Irinaa kysyväs-
ti.

»Hetkinen.» Nainen heilautti kättään ja käänteli
päättään puolelta toiselle odottavana. »Tuolla, Jussi!
Katso!»

Tupakansytyttimen lieska leimahti nopeasti lähes
sadan metrin päässä rantavaraston seinustalla ja
sammui saman tien. Se oli sovittu merkki. Irina
kiirehti eteenpäin takinhelmat heiluen, ja Jussi liu-
kasteli hänen peräänsä.

Samassa mersutaksin vaihteet rusahtivat päälle
ilkeästi valittaen, ja auto kaasutti takaisin tulosuun-
taan kuraa viskoen.

»Irina! Taksi otti ja häipyi!» Vares tunsi kylmän
kouraisun munaskuissaan. Nyt taisi olla jotakin pa-
hasti vialla.

»Paskahousu. Mutta ei välitetä siitä. Kyllä me
saadaan Kirilenkolta uusi kyyti.» Irina jatkoi päättä-
väisesti eteenpäin.

Ilkeät epäilykset rassasivat Varesta, mutta hän

seurasi naista hammasta purren. Minuutissa he saapuivat kapean kujanteen suulle, samoilille kohdin, jossa äskeinen tulenleimahdus oli näkynyt. Irina kääntyi kysyvänä hitaasti ympäri. Sitten nainen jäykistyi paikoilleen ja hänen suustaan pääsi nyyhkäisyyn kaltainen tukahtunut äännähdys:

»Eiiiii. . . Kir-kirilenko. . .»

Makasiinin seinustan varjossa makasi selällään upseerin virkapukuun pukeutunut mies, jonka pään vasen puoli oli tuoreen, tummanpunaisen veren peittämä. Mies tuijotti Kuolan likaisenharmaata taivasta suu viimeiseen huutoon auenneena ja puristi avonaista kulunutta nahkasalkkua rintaansa vasten.

Vares kuuli takaansa pehmeitä litsahtelevia askeleita. Sydän jätti lyömättä muutaman äärettömyydeltä tuntuvan lyönnin ja vartalo jäykistyi tahdottomasti kivikovaksi kuin varautuen ottamaan vastaan tappavan luodin.

»Excuse me. Tätäkö te olette mahdollisesti hake-massa?» Iso mies puhui englantia pehmeällä venäläisellä aksentilla. Hän oli pukeutunut pitkään ruskeaan nahkatakkiin ja piti kädessään videokasettia. Miehen taakse ilmestyi äänettömästi toinen mies, ilmeetön tyyppi, jolla oli kädessään taittooperäinen Kalashnikov.

Irina huojautti aivan kuin olisi ollut kaatumaisillaan. Vares otti naisesta kiinni ja puristi hänet itseään vasten.

»Gospodin Gennadi Aleksandrovitsh Stavropol lähettää teille parhaat terveisensä. Sekä yhden pikku kysymyksen. Ketkä muut tietävät tämän kasetin ole-massaolosta?» Nahkatakkinen heilautti kädessään olevaa kasettia käskevästi.

»Älä kerro, Irina. Älä missään nimessä!» Vares sähähti. Varesen päässä takoi yksi ainoa ajatus: nyt olisi yritettävä voittaa lisää elinaikaa, keinolla millä hyvänsä.

»Vai niin. . .» Nahkatakkiemiekkonen naurahti. »Meillä on kyllä riittävästi aikaa odottaa vastaustanne. Ei hätää. Meillä on tuolla kujan toisessa päässä auto odottamassa. Jos lähtisimme nyt pikku ajelulle. Voitte sen aikana ajatella asiaa.»

Rynnäkkökiväärimies heilautti käskevästi aseensa piippua kapean kujan suuntaan. Vares lähti liikkeelle ja Irina seurasi tahdottomana perässä. Vasta nyt Vares huomasi että asemiehen suupielessä kukki hoitamaton huuliherpes. Maailma oli pieni. Kyseessä oli hotelli Severnajan ravintolan eleetön miestarjoilija.

»Muuten, mr Varesh.» Nahkatakkiemies naurahti matalasti. »Mitähän teillä mahtaakaan olla siinä valkeassa pikku pussissa? Onko siellä mahdollisesti jotakin makeaa meille kahdelle?»

Uudehko, iso Pontiac jyryytti tasaista vauhtia asfaltivaltatiellä, joka viilsi mustaa uraa mittaamattomaan taigaan. Muutama räntäpisara kirjoi ameri-

kanraudan tuulilasia, ja ilta oli pikku hiljaa hämärtyvässä.

Nahkatakki mies oli ratissa ja huuliherpeksen runtelema asemies istui hänen vierellään tarkkailen takapenkillä istujia. Jussi Vares puristi tiukasti Irinan pientä kylmää kättä. Kyljet olivat painautuneet tiukasti toisiaan vasten. Kaksi kadotettua sielua etsi lohtua ja lämpöä. Viimeisellä matkallaan.

»Puhukaa toki ystävät. Älkää olko niin kovin totisia! Matka menee rattoisammin kun vähän jutustellaan.» Nahkatakki mies naurahti kevyesti. »Kertokaapa vaikkapa kuka muu tietää gospodin Stavropolin ja suomalaisten kenraalien pikku kauposta. Kertokaa, niin me saatamme sitten olla teille hieman kiltimpiä. Sillä tämä Valentin tässä ei näet pidä ollenkaan väkivallasta.»

Huuliherpes liikkui ylös alas, kun asemies nyökkytteli isoa päätään pelkääjän paikalla.

»Tämä tie vie Olenegorskiin. . .» Irina käänsi katseensa Varesen puoleen puhuen vain hänelle. »Tätä tietä Andrei lähti ajamaan myöhään illalla silloin kolme vuotta sitten. Ja nyt minä olen tällä samalla tiellä. . .»

»Minä toivoisin teidän kahden ystäväisen puhuvan asiaa. En muistelevan menneitä. Palataanpa nyt taas siihen kasettiin.» Nahkatakki mulkaisu kulmat kurtussa taustapeiliin.

»Minulla ei ole sinulle mitään asiaa, sika. Ei nyt

eikä myöhemminkään.» Irina sylkäisi sanat suustaan.

»Vai niin. Viiden kilometrin päässä nousemme Pinegan harjanteelle. Sinne talvikelit saapuvat aina ensimmäisenä. Kovin liukasta, kovin vaarallista.» Nahkatakki mies napsutteli kieltään kitalakea vasten. »Pinegalla tulee paljon ulosajoja sekä kuolonuhreja. Enää viisi kilometriä aikaa miettiä. Harkitkaa tai muuten teistä kahdesta saattaa tulla Pinegan uusimmat vainajat. . .»

»Meillä ei ole sinulle mitään kerrottavaa!» Jussi tunsu miten hänen äänensä värisi. Sille ei vain mahtanut mitään. Vares yritti miettiä kuumeisesti, mutta ajatukset juoksivat klönteissä kuin jäähtynyt kaurapuuro. Jotakin olisi yritettävä keksiä! Joku valttikortti pitäisi vielä jättää lopulliseen nokitukseen! Mutta millä helvetin valheella tuolta tunteettomalta mafiosolta voisi vielä yrittää ostaa aikaa?

»Pinega näkyy jo tuolla. Tuo jyrkkä nousu tuonne ylös vaaran laelle.» Nahkatakki mies viittasi kädellään etuviistoon. »Ystävät hyvät, teillä ei ole enää paljoa aikaa. . .»

Kuolan tien mutainen penkka. Ympäriällä äärettömyyksiin jatkuva taiga. Jussi Vares vilkaisee pikaisesti olkapäänsä yli. Hän näkee Kalashnikovia heiluttavan huuliherpesmiehen hymyn ja tietää, että nyt on käsillä se hetki, joka meillä kaikilla on joskus edessämme – mutta harvalla näin julmana ja piinaavana.

Jussi vilkaisee Irinan jäykistynyttä profiilia, lasitunutta katsetta ja tiukasti yhteen puristettuja leukoja. Tyhjiys, voimattomuus ja apatia leviävät Varesken mieleen.

»Ylös! Jaloillenne molemmat!» Nahkatakkin mies kommentaa. »Me menemme nyt pikku kävelyretkelle. Tuonnepäin! Alas vaaran rinnettä, mars! Katsomme sieltä teille sopivan rauhaisan paikan. Kuten asiaan kuuluu.»

Vares ja Irina lähtevät astelemaan voimattomin jaloin, taakseen katsomatta. Rinne on kivikkoista. Ja muutaman kymmenen metriä tienreunan alapuolella sen valtaa tiheä vaivaiskoivujen ja katajien muodostama pensasvyöhyke. Keskellä pusikkoa kulkee epämääräinen ura. Näyttää siltä kuin joku tien suunnasta syöksynyt kone olisi rynninyt viivasuorasti pensaikon läpi pyrkien kohti pikku puroa, joka virtaa alempana rinteessä.

»Seuratkaapa sitä uraa, tavaritsh. Suoraan eteenpäin vaan, tossua toisen eteen», nahkatakkin mies kehottaa.

Irina ottaa hieman etumatkaa ja antaa viettävän rinteen viedä. Hän saapuu ensimmäisenä suuren siirtolohkareen luokse. Vares huomaa, miten Irina vilkaisee sivulleen, sävähtää kuin käärmeen pistämänä ja pysähtyy paikalleen. Kumma tunne lävistää Jussin kuolemanpelolla muserretun tajunnan. Jussi kuulee miten Irinan suusta pääsee käsittämätön ääninähdys, itkua sekä naurua sekaisin. Nainen tarttuu

molemmin käsin päähänsä ja luiskahtaa sitten näky-mättömiin suuren harmaan lohkareen taakse.

»Tyttö haluaa leikkiä kuurupiiloa, vai?» Nahkatakki-mies puhkeaa kovaan naurunhekotukseen. Hänen Kalashnikovia heiluttava kumppaninsa alkaa myös hörähdellä ja kiihdyttää pikku hölkkään ohittaen Varesen. Avuton kylmyys valtaa Jussin sisukset. On selvää, että Irinalla ei ole koivupensaikon takana aukeavassa avoimessa kivikossa minkäänlaisia pakomahdollisuuksia.

Huuliherpes liukastuu kosteilla sammaleilla, ki-roaa ja pyyhkii persuksiaan. Sitten mies ottaa hie-man tiukemman spurtin ja pääsee lohkareen luo. Vares ehtii kuulla kummastuneelta tuntuvan pikku äännähdyksen, joka karkaa miekkosen huuilta. Ja sitten tyyppi häviää harmaan paaden taakse.

Kuluu ainoastaan sekunti. Yksinäinen laukaus kajahtaa ilmoille rännän kastelemalla vaaranrinteellä Kuolan valtavassa harmaassa taigassa. Laukauksen kaiku kertautuu vastapäisen korkean vaaran jyrkkä-piirteisestä kivikosta.

»Valentin!» Nahkatakki-mies alkaa huhuilla ta-kanapäin ja päästää sitten suustaan pitkän venäjän-kielisen litanian.

Vares ei pysty ottamaan enää askeltakaan. Kaikki voimat tuntuvat kadonneen jäsenistä. Nahkatakki-mies liukastelee epävarmoin askelin kohti lohkareta pistooli kourassa. Vares jää seuraamaan tilannetta ylemmäksi rinteeseen.

Nahkatakki on jo melkein kallionlohkareen kulmalla, lähdössä kiertämään sitä myötäpäivään. Silloin Vares huomaa Irinan. Nainen ilmestyy näkösalille kivipaaden toiselta puolelta. Irina laskeutuu hyvin hiljaa vatsalleen kosteaan kanervikkoon. Irina ojentaa kätensä, joka puristaa oudon näköistä pistoolia.

Ja taas vaaramaisemassa kajahtaa terävä laukaus.

Nahkatakkimiehen pää heilahtaa sivuttain kuin moukarin iskusta. Miekkonen rojahtaa suulleen somerikkoon ja jää makaamaan liikkumatta.

Vares räpyttelee hetken silmiään ja rientää sitten jäykin polvin ja liukastellen alas jyrkkää rinnettä. Jussi puuskuttaa ja kumartuu kosteassa sammalikossa vatsallaan makaavan Irinan puoleen. Nainen on heittänyt aseensa pois kädestään ja itkee hysteerisesti, hartiat hytkyen.

»Irina, Irina, miten. . . miten tämä. . .» Vares kähisee kysymyksiä kuivasta kurkustaan. Sanoja etsien.

Irina käännähtää selälleen ja pyyhkii valuvia silmiään.

»Jussi. Minä tiesin sen. Andrei piti lupauksensa. Minun rakas Andreini! Hän tuli! Auttoi minua, hän auttoi meitä. Juuri niin kuin pitkin!»

»Mitä sinä oikein puhut? Mitä kummaa sinä nyt selität?»

»Tule. . . tule katsomaan!» Irina pinnistäytyy jaloilleen ja ottaa Varesta kädestä. Nainen puolittain vetää Jussin suuren ja harmaan kiven ympäri.

Siitolohkareen kulmalla Jussi pysähtyy kuin sala-

man lyömänä. Hänen on otettava tukea kiven karkeasta pinnasta. Ääni kuivuu Jussin huulille.

Suuren kivipaaden takana kanervaisessa painanteessa on ryttääntynyt ja ruostunut autonromu, jonka kyljessä on kuitenkin vielä erotettavissa miliisin tunnuksat. Auto makaa ylösalaisin, katto koko mitaltaan sisään painuneena. Kuljettajanpuoleinen ovi on pudonnut tieltäsyöksyn myötä pois kyydistä, mutta kuljettaja on yhä ajokissaan. Ruma, valkoi-seksi kaluttu luuranko roikkuu mustissa turvavöissä pää alaspäin. Luurankoa peittävät vain muutamat hapertuneet univormun jäänteet.

Mutta miliisin asevyö koteloineen näyttää säilyneen paljon paremmin. Asekotelon läppä repsottaa tuulessa auki.

Jussi tuntee Irinan pienen käden kädessään. Naisen ääni on melkeinpä pelottavan rauhallinen:

»Minun rakas Andreini osasi aina ajatella kaikkea. Niin hyvä oli minun mieheni. Jostakin syystä Andrei halusi välttämättä opettaa minutkin ampu-maan virkapistoolillaan.»